

Vastaus Eve Rämön sekä 16 muun valtuutetun aloitteeseen osallistuvan budjetoinnin kokeilusta yläkouluun

KK/SI/EN/AK/SK/VK-P/JK/LL/ML/LS

Eve Rämö, Emmi Pajunen sekä 16 muuta valtuutettua ovat jättäneet seuraavan valtuuston työjärjestyksen mukaisen valtuustoaloitteen:

”Osallistavan budjetoinnin kokeilu yläkouluun

Vantaa on hakenut UNICEF lapsiystävällinen kunta -mallin kunnaksi.

Me aikuiset emme läheskään aina huomaa ottaa lapsia mukaan suunnittelemaan heille tärkeitä palveluja ja ympäristöjä. Emme muista tai osaa katsoa asioita lasten ja nuorten näkökulmista, vaikka haluamme heidän parastaan. Lapsiystävällinen kunta -malli auttaa kuntaa varmistamaan, että lapset ja nuoret saavat äänensä kuuluviin ja pääsevät vaikuttamaan itseään koskeviin asioihin. Lapsiystävällinen kunta -malli saa aikaan pysyviä muutoksia kunnan toimintatavoissa.

Ne voivat olla konkreettisia parannuksia esimerkiksi harrastusmahdollisuuksiin tai siihen, miten lapsen etu huomioidaan kunnan päätöksenteossa. Tärkeää on koko kunnan osaamisen ja ajattelutavan kehitys: lasten hyvinvointi ja lapsen oikeudet ovat tärkeysjärjestyksen kärjessä. Tämä näkyy kunnan kaikessa arkisessa työssä ja päätöksenteossa. Lasten osallisuutta ja kuulemista voidaan toteuttaa monilla eri keinoilla ikätaso huomioiden.

Lasten arjessa korostuvat koulun ja kouluympäristön merkitys sillä lapset viettävät merkittävän osan ajastaan kouluissa. Vantaan tulisikin löytää keinoja, joilla lasten osallisuutta omaan arkeensa voitaisiin lisätä. Ehdotammekin, että Vantaa pilotoi muutamassa koulussa osallistavaa budjetointia. Osana pilottia etsitään myös parhaita oppilasosallisuuden muotoja.

Osallistava budjetointi voisi esimerkiksi olla:

*Lasten/nuorten vaikutusmahdollisuudet oman koulunsa vuosibudjetin käyttöön

*Osa budjetista voisi olla oppilaiden ”hankerahaa” tai koulun budjetista jokin prosenttimäärä olisi sellainen, mihin oppilaat voisivat vaikuttaa

*Isoja remontteja tai tilamuutoksia tehdessä oppilaiden osallistamisen tulisi olla säännönmukaista ja pitkäjänteistä ja osallisuuden lisäksi edistää oppilaiden toimijuutta suunnittelussa.

*Miten oppimateriaaleista päätettäessä voitaisiin osallistaa oppilaita nykyistä enemmän?

*Osallistavaa budjetointia suunniteltaessa tulee se vahvasti kytkeä pedagogiikkaan ja vuosikelloon, jolloin pitkäjänteinen kehittäminen on mahdollista ja järkevää.”

Kasvatuksen ja oppimisen toimiala toteaa vastauksenaan seuraavaa:

Kasvatuksen ja oppimisen palvelualueilla osallisuutta kehitetään jatkuvasti. Toimialan osallisuuden kehittämisestä vastaa osallisuustiimi, mutta osallisuuden kehittämistä tehdään tiiviissä yhteistyössä palvelualueiden asiantuntijoiden sekä kaupunkikulttuurin asiantuntijoiden kanssa. Osallisuuden menetelmiä ja digitaalisia toimintaympäristöjä kehitetään koko ajan.

Nykyiset opetussuunnitelman perusteet kaikilla palvelualueilla edellyttävät lasten ja nuorten osallistamista, joka voi olla edustuksellista tai kaikkia koskevaa omiin asioihin vaikuttamista. Osallisuus ja vaikuttaminen voi olla toiminnan kohde ja opiskeltava asia esim. demokratiakasvatus tai se toimii palvelumuotoilun tavoin prosessina, kun kehitetään jotain toimintaa.

Kasvatuksen ja opetuksen palvelualueilla keväällä 2020 vaikuttajapäivään liitettiin ensimmäistä kertaa osallistava budjetointi. Vaikuttajapäivän teemana oli oppimisympäristöjen kehittäminen. Kehittämistoimenpiteille oli myönnetty budjetti 190 000 €, jonka käytöstä tehtiin samassa yhteydessä esitys. Hankkeet piti toteuttaa yhdessä toimitilapalveluiden kanssa, mutta koronapandemian aiheuttaman etäopetuksen vuoksi vaikuttajapäivä 2020 peruttiin. Keväällä 2021 vaikuttajapäivän konseptia muutettiin koronapandemian vuoksi eikä siihen liitetty budjetointia. Tätä vuonna 2020 aloitettua menettelyä on kuitenkin tarkoitus jatkossakin kehittää.

Kaupunginhallitus 23.8.2021 § 8

Kasvatuksen ja oppimisen toimialan apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) antaa Eve Rämölle ja Emmi Pajuselle sekä 16 muulle aloitteen allekirjoittaneelle valtuutetulle toimialan esityksen mukainen vastaus, ja
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Päätettiin yksimielisesti palauttaa asia valmisteluun.

Kasvatuksen ja oppimisen toimiala toteaa vastauksenaan seuraavaa:

Osallisuuden, yhteissuunnittelun ja -pääöksenteon sekä demokratiakasvatuksen edistäminen on koko kasvatuksen ja oppimisen toimialan tahtotila. Toimialalle hyväksyttiin kesäkuussa 2021 ensimmäinen osallisuussuunnitelma, jota jatkossa päivitetään vuosittain. Yksi suunnitelman pitkän tähtäimen tavoitteista on "Osallisuusmalli palveluverkko- ja investointikysymyksiin (sisältäen uudis- ja korjausrakentamisen kohteiden osallisuussuunnitelmamallin jatkokehittämisen)".

Osallistuvaa budjetointia on Vantaalla pilotoitu erilaisissa hankkeissa, kuten ruotsinkielisissä sosiaali- ja terveyspalveluissa (2017, perintörahoitus) ja Meidän Korso -hankkeessa (2018, oikeusministeriön hankerahoitus). Laajemmin osallistuva budjetointi on ollut osa Myönteisen erityiskohtelun (MEK) ohjelmaa. Osallisuusteemaisen kuntalaiskyselyn sekä luottamushenkilöille tehdyn Osallistuva Vantaa -ohjelmaa valmistelevalle kyselylle (2021) mukaan yli puolet kuntalaisista ja luottamushenkilöistä pitää osallistuvaa budjetointia hyvänä keinona vaikuttaa. Tällä hetkellä kaupunkitasoiseen osallistuvan budjetointiin ei ole varattu rahoitusta tai henkilöresurssia vuodelle 2022 ja MEK-ohjelmaan liittyvien uusien osallistuvan budjetoinnin projektien tulevaisuus on vielä epäselvä. On riskinä, että osallistuvaan budjetointiin liittyvä osaaminen ja hyvät käytänteet katoavat.

Osallistuvaa budjetointia voi toteuttaa monella tavalla. Vaikuttajapäivään 2020 oli valmisteltu kokonaisuus, jossa kouluilla ensin ideoitiin parannuskohteita sisä- ja ulkotiloihin ja koulun äänestyksessä voittanut ehdokas lähti asiantuntijoille toteutus- ja kustannusarvioon. Itse Vaikuttajapäivässä, joka koronan vuoksi peruuntui, olisivat koulujen edustajat äänestäneet aluekohtaisen budjetin puitteissa toteutettavat hankkeet perus- ja toiselle asteelle. Esikouluille oli oma erillinen budjettinsa. Hankkeiden rahoitus oli budjetoitu puoliksi kasvatuksen ja oppimisen ja puoliksi kaupunkiympäristön toimialalta. Kokonaisuuden valmistelu alkoi vuonna 2018. Kasvatuksen ja oppimisen johtoryhmä päätti kokouksessaan 14.9.2021, että Vaikuttajapäivän toteuttamista jatketaan ja siihen pyritään löytämään vakituinen henkilöresurssi talon sisältä. Osallistuvan budjetoinnin prosessin valmistelu ja budjetointi vaatii kuitenkin aikaa, ja se voi toteutua Vaikuttajapäivässä aikaisintaan 2023.

Myönteisen erityiskohtelun hankkeessa tehty osallistava budjetointi sisältää niin ikään ideointi-, jatkokehitys- ja äänestysvaiheen. Meidän Martsari ja Meidän Hakunila -hankkeissa 2020 kaikkiin

kyseisten alueiden kouluihin oltiin yhteydessä ja heitä kannustettiin ideoimaan, äänestämään sekä levittämään tietoa osallistumismahdollisuuksista. Mm. Sotungin koulu osallistui ideointiin. Meidän Havukoski, Meidän Länsimäki ja Meidän Mikkola -hankkeissa 2021 kaikki alueiden ala- ja yläkoulut osallistuivat ideointiin. Mikkolan koululla ideoita kerättiin luokissa, Havukosken koululla oppilaskunnan hallitus otti aktiivisen roolin. Oppilailta saatiin ideoita koulujen lähialueisiin liittyen sekä yleisesti kaupunginosan kehittämiseen. Kouluissa kannustetaan oppilaita myös äänestämään.

Koulujen vuosibudjeteista suurin osa menee palkkoihin, ruokaan ja siivoukseen ja niissä on hyvin vähän tilaa ylimääräisille hankkeille. Vastuullisen rahankäytön pitäisi perustua tarpeeseen. Kuitenkin esimerkiksi kevään 2021 Vaikuttajapäivässä viihtyisä ja virikkeellinen kouluympäristö nousi yhdeksi tärkeimmäksi toiveeksi tulevaisuuden koululle. Myös Lapsiystävällinen kunta -työssä nykytilan kartoituksesta nousi toimintasuunnitelmaan tavoitteeksi "Lasten ja nuorten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia omaan arkeen kehitetään. Lapset ja nuoret kokevat, että heidän ajatuksensa huomioidaan aidosti." Päätöksentekoon osallistuminen sidotaankin arjen tarpeisiin ja kehittämiseen.

Varhaiskasvatus- ja esiopetuksen opetussuunnitelmassa lasten mielenkiinnon kohteiden ja osallisuuden huomiointi kaikessa toiminnan suunnittelussa on oleellisessa osassa. Päiväkodeissa lelu- ja tarvikehankintoja tehdään lasten mielenkiinnonkohteisiin perustuen. Joissakin päiväkodeissa toimii hankintatiimit, johon kuuluu myös lasten edustus. Varhaiskasvatuksen uudisrakennushankkeissa tehdään osallisuussuunnitelmat, joiden suunnitteluun lapsia, huoltajia sekä henkilöstöä otetaan mukaan eri tavoin.

Koulujen ja päiväkotien peruskorjauksista suurin osa on teknisiä, jolloin vaikuttamismahdollisuudet ovat pieniä. Pihan, toimintojen ja kalustuksen suunnittelussa pääsee vaikuttamaan enemmän. Koulujen ja päiväkotien henkilökunta on osallistanut lapsia, nuoria ja henkilöstöä oman pedagogisen suunnitelmansa mukaan. Kouluilta ja päiväkodeilta on yksiköiden suunnittelutiimi tuonut kootun tiedon osallisuuden tuotoksista suunnitteluryhmään, jossa aineistoa on jalostettu eteenpäin ja laitettu kommenteille takaisin yksiköihin. Osallistuvaa budjetointia pilotoidaan irtaimiston valinnan osalta Jokiniemen (yhtenäiskoulu) ja Kilterin (yläkoulu) peruskorjauksissa 2022 ja 2023. Lisäksi DigiOne -projektin pilottikouluissa kokeillaan digialustaa, johon investoidaan. Myös uusien opetussuunnitelmien sekä kiusaamisen vastaisen ohjelman laatimiseen osallistetaan oppilaita, opiskelijoita ja huoltajia.

Ruotsinkielisten palveluiden Mårtensdals bildningsrum-projektissa osallisuutta on toteutettu ja otettu huomioon projektin tarveselvityksessä. Lapsia osallistetaan projektissa jatkossakin sen edetessä. Yleisellä tasolla lapsia ja nuoria osallistetaan silloin, kun parannuksia ja/tai remontteja tehdään kouluissa/päiväkodeissa ja niihin on allukoitu rahaa.

Toisella asteen koulutuksessa opiskelijoita osallistetaan silloin, kun parannuksia tehdään oppilaitoksissa ja niihin on allukoitu rahaa. Opiskelijat ovat osallistuneet esimerkiksi oppimisympäristöjen suunnitteluun oppilaitoksissa (oppimisympäristö-hankkeet ja Liikkuva opiskelu). Toisen asteen koulutuksen uusien rakennusten/oppimisympäristöjen suunnitteluun otetaan myös opiskelijat mukaan.

Vantaan liikunnan palvelualueella toimiva Liikkuva päiväkotikoulu/opiskelu on vuodesta 2015 osallistanut yhteistyössä kasvatuksen ja oppimisen sekä tilakeskuksen kanssa perusopetuksen lapsia ja nuoria sisä- ja ulkotilojen kunnostusprojekteissa. Koulupihojen uudistusprojekteissa oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa pihaan valittaviin aktiviteetteihin ja välineisiin. Pihaosallistamista toteutetaan tilakeskuksen vuosisuunnitelmaan valituissa koulukohteissa. Aktiiviset oppimisympäristöt -projekteissa sisätiloihin toteutettavan oppimisympäristön suunnittelussa oppilaat ja opettajat ovat aktiivisia toimijoita, ja projekteja toteutetaan vuosittain kahdella koululla. Pihaosallistamisen määrät taas

vaihtelevat vuosittain pihakunnostustöiden mukaan. Lukuvuonna 2020–2021 pihauudistusprojekteissa osallistettiin Helsingin, Kaivokselan ja Mikkolan koulun oppilaita, ja Aktiiviset oppimisympäristö-projekteissa Martinlaakson, Viertolan, Jokirannan ja Rekolanmäen koulujen oppilaita. Osassa pihaprojekteja osallistetaan myös lähialueen asukkaita, ja tavoitteena on täydentää alueen aktiviteettitarjontaa myös pihan iltakäytöllä. Päiväkodeissa on järjestetty muutaman vuoden ajan yhteistyössä liikuntapalvelujen kanssa Aktiiviset oppimisympäristöt -kilpailuja, joissa lapset osallistuvat oppimisympäristön muokkaussuunnitelman tekoon ja voittajille toteutetaan heidän tekemänsä suunnitelmat.

Yhteenvedon todetaan, että osallistuvan budjetoinnin käyttöä kasvatuksen ja oppimisen toimialalla edistetään niin osallisuussuunnitelmatasolla, osallistumisena alue- tai kaupunkitasoisin osallistuvan budjetoinnin hankkeisiin, Liikkuvassa koulussa ja Aktiivisissa oppimisympäristöissä, eri korjaus- ja uudisrakennushankkeissa sekä kalustamisen pilotteina ainakin Jokiniemen ja Kilterin koulun peruskorjausten yhteydessä 2022–2023. Vaikuttajapäivän osalta budjettia selvitetään päivän henkilöresurssin ja toteutuksen varmistuttua.

Kaupunginhallitus 15.11.2021 § 15

Kasvatuksen ja oppimisen toimialan apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) antaa Eve Rämölle ja Emmi Pajuselle sekä 16 muulle aloitteen allekirjoittaneelle valtuutetulle toimialan esityksen mukainen vastaus, ja
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liite:

- Eve Rämön ja Emmi Pajusen sekä 16 muun valtuutetun aloite osallistavan budjetoinnin kokeiluyläkouluun

Täytäntöönpano: Lakiasiat ja päätösvalmistelu; esitys valtuustolle

Muutoksenhakuohje: 3.1 Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

osallisuusasiantuntija Sanna Iranta, puh. 050 312 43 76, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi